

УПРАВЛІННЯ СИСТЕМОЮ ОПОДАТКУВАННЯ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

В. В. Вольська

*к.е.н., доцент кафедри бухгалтерського обліку,
оподаткування та аудиту*

Постановка проблеми та аналіз останніх досліджень. Система оподаткування аграрних підприємств повинна бути важелем державного регулювання та механізмом стимулювання. За допомогою податків держава створює сприятливі умови для розвитку суб'єктів господарювання, підвищення їх конкурентоспроможності, зміцнення основ бізнесу. При цьому необхідно враховувати особливості діяльності аграрних підприємств. В протилежному випадку, нерівномірне податкове навантаження погіршуватиме фінансовий стан підприємств та рівень життя сільського населення.

Проблему управління системою оподаткування досліджували такі науковці як Г.М. Давидов, Д.І. Дема, М.Я. Дем'яненко, А.Л. Деркач, І.Д. Дорош, Т.І. Єфименко, В.М. Жук, Є.В. Калюга, Г.Г. Кірейцев, Т.Є. Кучеренко, С.Ф. Легенчук, Л.Г. Ловінська, Л.О. Матвейчук, О.А. Нужна, Л.В. Чижевська та інші.

У науковій праці Т.А. Крушельницької «Державне управління розвитком податкової системи України в умовах інтеграції у світовий економічний простір» розв'язана наукова проблема стосовно визначення теоретичних і методологічних засад, а також історичних джерел державного управління розвитком податкової системи України в умовах інтеграції у світовий економічний простір. Науковцем узагальнено тенденції еволюції теорії державного управління, обґрунтовано методологію державного управління в цій сфері, узагальнено світові тенденції та національні традиції, які впливають на формування вітчизняного досвіду розбудови державного управління оподаткуванням, опрацьовано стратегічні пріоритети реформування державного управління податковою системою [2].

У статті Т.О. Мулик «Облікова політика як інструмент управління оподаткуванням» досліджено питання формування облікової політики як інструменту управління оподаткуванням. Проведено аналіз підходів до трактування поняття «облікова політика» в наукових джерелах, міжнародному та вітчизняному законодавствах. Досліджена структура облікової політики підприємства, та обґрунтовано її значення для різних користувачів. Розкриті недоліки, що мають місце при формуванні облікової політики підприємств, зокрема, для цілей оподаткування. Визначено основні завдання облікової політики підприємства для цілей оподаткування та її основні елементи, на які необхідно звертати особливу увагу при формуванні облікової політики для цілей оподаткування [6].

У праці Л.О. Матвейчук «Державне управління оподаткуванням у процесі розвитку інформаційного суспільства: теоретичні аспекти» досліджено електронне оподаткування в контексті ефективності державного управління. Запропоновано розширити напрями дослідження, доведено необхідність розвитку системи електронного оподаткування як сучасного напрямку розвитку державного управління податковою сферою та системо утворюючого компонента інформаційного суспільства країни [4].

Незважаючи на вагомі здобутки науковців, окремі питання системи оподаткування аграрних підприємств як інструмента управління мають низку невирішених проблем та залишаються актуальними. Зокрема врахування особливостей оподаткування в сільському господарстві.

Основний матеріал. Управління системою оподаткування можна розглядати у двох аспектах:

- як систему органів управління (законодавчих і виконавчих). До їх обов'язків відносять процедурне забезпечення проходження податкової концепції на наступний плановий період, її розгляд і обговорення та затвердження в установленому порядку;
- як сукупність норм і правил, які регламентують дії у сфері оподаткування, а також визначають міру відповідальності за порушення податкового законодавства. Управління оподаткуванням — найбільш соціально виражена сфера управлінських дій [1].

Завданням системи управління оподаткування аграрних підприємств має бути перетворення її фіскальної функції на стимулюючу, та бути ефективним засобом стимулювання інвестиційних та інноваційних процесів в сільському господарстві.

В системі інформаційного забезпечення лідируюча позиція відводиться бухгалтерському обліку. Саме він має забезпечити інформацією про господарські факти та операції, що мають відношення до визначення бази оподаткування. Як відомо, ефективна та

раціональна організація бухгалтерського обліку на підприємстві розпочинається із розробки облікової політики. Формування облікової політики підприємства належить до найважливіших питань організації бухгалтерського обліку, адже її правильне оформлення сприяє достовірному визначенню фінансового результату, оптимізації оподаткування, уникнення фінансових санкцій тощо [6, с. 1007].

На думку Г.М. Давидова, облікова політика й організація бухгалтерського обліку повинні стати відправною точкою не лише для складання фінансової звітності, а й для використання даних під час планування діяльності, для аналізу і контролю підприємства в періодах між складанням фінансової звітності [9, с. 156].

Т.О. Мулик вважає, облікова політика повинна враховувати також і підходи до бухгалтерського обліку податків. Правильне її формування та реалізація сприятимуть достовірному визначенню фінансового результату, оптимізації оподаткування, уникненню фінансових санкцій, і, навпаки, формальний підхід до складання облікової політики негативно позначиться насамперед на фінансових результатах та проявиться у високому рівні податкового навантаження на підприємство [6, с. 1009-1011].

На жаль, практика показує, що в багатьох випадках при формуванні облікової політики підприємства і, зокрема, при розробці Наказу про облікову політику спостерігається формальний підхід. А елементи облікової політики для цілей оподаткування в багатьох підприємств взагалі відсутні. Недоліки, притаманні більшості наказів про облікову політику, можна виділити такі:

- відсутнє розмежування облікової політики для бухгалтерського і податкового обліків;
- відсутні посилання на норми чинного законодавства, що дозволяло б відслідковувати зміни в нормативно-правових актах та відповідним чином вносити зміни та корективи в облікову політику;
- облікова політика в ряді випадків представляє собою абсолютно «типовий» документ, який жодним чином не враховує специфіки діяльності підприємства та включає лише перелік рахунків і субрахунків, які використовуються в бухгалтерському обліку;
- не оформлюються належним чином зміни та доповнення до облікової політики;
- не визначені альтернативні елементи за окремими податками, зборами та обов'язковими платежами;
- елементи облікової політики формуються без належної оцінки наслідків для оподаткування підприємства [3].

Побудова ефективного механізму управління оподаткуванням аграрних підприємств, а саме врахування елементів облікової політики для цілей оподаткування є важливим завданням підприємства, а саме для забезпечення вчасною та достовірною інформацією для проведення податкових розрахунків, уникнення помилок та штрафних санкцій.

Облікова політика підприємства для цілей оподаткування повинна вирішувати такі основні завдання:

- організаційно-технічні: організація ведення податкового обліку, розробка системи податкових реєстрів, розробка системи документообігу для формування показників податкових реєстрів тощо;
- вибір найбільш прийнятних для підприємства способів обліку, відносно яких існують альтернативи, передбачені податковим законодавством;
- висвітлення окремих питань щодо справляння податкових платежів, за якими існують протиріччя в нормативних актах або які взагалі не регламентовані законодавством

[8, с. 170]. Вирішення даних завдань допоможе уникнути непорозумінь з фіскальною службою.

При формуванні облікової політики для цілей оподаткування особливого значення набувають такі елементи облікової політики, як:

- метод оцінки запасів при їх списанні;
- перелік статей виробничої собівартості;
- методика списання транспортно-заготівельних витрат;
- склад та порядок списання постійних та змінних загально-виробничих витрат;
- база розподілу загально-виробничих витрат [6, с. 1011].

Слід відмітити, в умовах сучасних трансформаційних процесів в аграрному секторі однією з ефективних інформаційних-комунікаційних технологій (далі – ІКТ) є електронне державне управління оподаткуванням, що сприятиме створенню нових форм комунікації між господарюючими суб'єктами та органами державного управління, зниженню рівня ухилення від оподаткування та підвищенню конкурентоспроможності економіки.

На сьогодні завдяки ІКТ уряд, громадяни та бізнесові структури можуть спілкуватися та вести діалог шляхом створення мережі локальних та глобальних комунікацій для громадського суспільства. Розвиток і використання ІКТ у країнах визначають рівень цивілізації держав і конкурентоспроможності їх економік, тому уряди приділяють значну увагу їх розвитку, а індикатором успішності цієї роботи вважають становище своєї країни в різних міжнародних рейтингах [5].

Слід відмітити, державне управління із використанням ІКТ – електронне державне управління успішно розвиваються в країнах близького і далекого зарубіжжя. Виняткової уваги заслуговує розвиток цього напрямку у Республіці Казахстан враховуючи 2 місце країни за індексом е-участі у 2012 р. згідно з рейтингом ООН. Очолюють рейтинг одночасно дві країни: Нідерланди і Південна Корея [12]. Використання технології е-врядування у галузі податків є одним із найважливіших елементів ефективного державного управління оподаткуванням в багатьох країнах.

На сьогодні поняття електронного урядування є законодавчо закріплено. Згідно Концепції розвитку електронного урядування в Україні від 13.12.2010 № 2250-р електронне урядування - форма організації державного управління, яка сприяє підвищенню ефективності, відкритості та прозорості діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування з використанням інформаційно-телекомунікаційних технологій для формування нового типу держави, орієнтованої на задоволення потреб громадян [10].

Питанням електронного урядування присвячені праці П.С. Клімушина. За визначенням вченого «електронний уряд» - це інноваційна форма державного управління, що дає можливість широкої взаємодії органів влади і громадських організацій, підприємств бізнесу й громадян у процесі керування суспільством на основі взаємозалежних внутрішніх урядових і зовнішніх суспільних інформаційних структур і ефективно діючу в умовах інформаційного суспільства [11, с. 187].

Заслуговують на увагу праці А.М. Новицького, який досліджував правові аспекти електронного оподаткування. Однією з таких праць є монографія «Правове регулювання інституціоналізації інформаційного суспільства в Україні». Автор аналізує два основних напрями розвитку електронного оподаткування: оподаткування підприємницької діяльності у мережі Інтернет з метою отримання прибутку та систему інформації подання податкової звітності. На думку автора електронне оподаткування – це нормативно-врегульована, динамічна, економічно обґрунтована й доцільна синтезована система автоматизованого

встановлення податкового зобов'язання, визначення податкової бази, обліку платників податків, підготовки і подачі електронної звітності та інших складових адміністрування податків з метою його упорядкування та вдосконалення, створення умов для подальшого перспективного розвитку інформаційних відносин у сфері оподаткування» [17. с.250-251].

Отже, на сьогодні в Україні відбуваються трансформаційні процеси державного управління оподаткуванням під впливом розвитку інформаційного суспільства, і як наслідок, породження нових механізмів державного управління податковою сферою. Саме ці механізми реалізуються через розвиток електронного оподаткування, яке взаємопов'язано з електронним урядуванням та є складовою інформаційного суспільства країни [4, с. 22]. Завдяки підвищенню якості податкових послуг за рахунок збільшення кількості та якості електронних послуг відповідно міжнародним стандартам, електронне оподаткування є пріоритетним напрямом розвитку державної податкової служби.

Висновки. Електронне урядування є одним з ефективних засобів економічної стратегії держави. Впровадження електронного оподаткування в аграрному секторі сприятиме створенню умов для ведення відкритого і прозорого управління підприємствами. При цьому важливу роль відіграє система інформаційного забезпечення управління. Правильне формування облікової політики для цілей оподаткування дозволить одержати своєчасну та достовірну інформацію для нарахування та сплати податків, уникнення штрафних санкцій. Зважена податкова політика аграрних підприємств здатна підвищити ефективність функціонування підприємства, його фінансові результати, що в свою чергу забезпечить стійкий економічний розвиток країни.

Список використаних джерел

1. Іванов Ю.Б. Податковий менеджмент: навч. Посібник / Ю.Б. Іванов, А.І. Крисоватий, А.Я. Квіма, В.В. Карпова. – К: Знання, 2008.- 525 с.
2. Крушельницька Т. А. Державне управління розвитком податкової системи України в умовах інтеграції у світовий економічний простір: дис. д-ра наук з держ. у пр.: спеціальність 25.00.02 «Механізми державного управління» / Крушельницька Т. А. – 2013. – 441 с.
3. Кузьменко Г.І. Формування облікової політики підприємства в цілях оподаткування / Г.І. Кузьменко // Економічний простір. – 2011. – № 56 (1) – С. 210–216.
4. Матвейчук Л.О. Державне управління оподаткуванням у процесі розвитку інформаційного суспільства: теоретичні аспекти / Л.О. Матвейчук // Вісник НАДУ, 2014. - № 1. - С. 18-24.
5. Матвейчук Л. Електронне державне управління оподаткуванням: досвід республіки Казахстан / Л. Матвейчук // Збірник наукових праць “Ефективність державного управління”. - 2015. - № 42. - С. 68-77
6. Мулик Т.О. Облікова політика як інструмент управління оподаткуванням / Т.О. Мулик // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2015. - № 4. – С.1007-1012
7. Новицький А.М. Правове регулювання інституціоналізація суспільства в Україні: монографія / А.М. Новицький. – Ірпінь: НУ ДПС України, 2011. – 444 с.
8. Нужна О.А. Проблеми формування облікової політики підприємства в цілях оподаткування / О.А. Нужна // Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки). – 2013. – № 3. – С. 168–173
9. Облікова політика: [навчальний посібник] / за ред. Г.М. Давидова. – К.: Знання, 2010. – 479

10. [Про схвалення Концепції розвитку електронного урядування в Україні](#): Розпорядження Кабінету Міністрів України від 13.12.2010 № 2250-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2250-2010-%D1%80>
11. Клімушин П.С. Інформаційні представництва органів державної влади / П.С. Клімушин, А.О. Серенок // Теорія та практика державного управління: зб. наук.пр. – Х.: Вид-во ХарPI НАДУ «Магістр», 2007. – Вип. 1 (16). – С. 186–192
12. E-Government Survey 2012. E-Government for the People [Text] / Department of Economic and Social Affairs. — N.-Y.:[s.n.], 2012. - P. 134